

רשימות וסקירות

ציונים

גרשון לזין ז"ל

מורשה השותתת דם הגיעה לנו השמועה, כי נפטר העסקן היהודי הציוני הותיק והעברי

הנאמן ד"ר גרשון לזין ז"ל.

עם מותו מסתלקת אישיות טהורת נפש, אשר בה נתגלמו האדם והיהודי בצותא חדא, ובהרמוניה אחת, ולא אמר האחד: צר לי המקום!

בתקופת מעבר התחיל לפעול את פעולתו והימים ימי בין השמשות ברחוב היהודי, זמן של "שנוי ערכין" לפי מהלך אחד העם וזה של ברדיצ'בסקי, שבירת כותלי הגיטו ותשובה על "סף בית המדרש".

ועם נפילת כותלי הגיטו נטשו רבים מן המשכילים את נחלתנו, נסחפו "עם הזרם". אלה חזרו, ואלה נשא הרוח; גרשון לזין נשאר תקוע באהל ישראל כי שאב את חיותיו הראשונות ממקורות עברנו הרעננים והעמוקים אשר לא יחרבו ומימיהם לא יכזבו.

על פי מקצועו היה המנוח רופא מומחה והקדיש את ימיו ושנותיו להיטיב את המצב הבריאותי של שדרות העם. ולא הסתגר בחדר משכיתו ולא גבה לבבו ולא רמו עיניו, כי בקרב אחיו ישב ושמו היה קשור בכל פעולה תרבותית — לאומית חנוכית ויהודית. כסופר הצטיין בכשרונו הרב. בספוריו ופיליטוניו הוא מוסר את זכרונותיו מזמן המלחמה, שיחותיו ופגישותיו והבהרת אישיותם של כמה סופרים ועסקנים אשר הנפטר בא עמם במגע ומשא. בכלם יש חומר עשיר ומגוון.

בשנים האחרונות פרסם על עמודי "היינט" את ספרו האבטוביאוגרפי "מחיי" שבו תאר בקיום תוססים, בהומור חי

ובטביעת עין של תלמיד חכם את הסביבה, העירה הקטנה, על אורותיה וצלליה, על אישיה וזרמיה.

בספורים אלה קנה לו את עולמו כסופר יהודי עממי, פקח ובעל לשון עסיסית שזורה בחן המיוחד העברי, מתובלת בפתגמים מהתלמוד והתנ"ך, דברי חכמים ושיחת חולין. בחיים הצבוריים היה פעיל כלוחם נגד ה"התבוללות" בכל צורותיה, הן הגלויה והן הנסתרת — ונגד האנטישמיות. והרבה נגיד שות ורדיפות גרמה לו מלחמה זו, אולם גרשון לזין לא חת ולא גרתע והרגש הלאומי היהודי שבו לא נפגם במשהו.

הוא היה ג"כ פעיל במתן סיוע לסטודנטים יהודים ועזרה רפואית להמוני העם. ב"טאז" מצא תקון לחייו.

וגורל חייו היה טרגי. הוא—הנוח לבריות — היה בערב יומו עד ראיה לנחשול הדמים אשר שטף את התבל. ובמו עיניו ראה את גסיסת היהדות הפולנית.

וצנועה היתה הליותו. צנועה וטרגית. שבעה אנשים באו לחלק לו את הכבוד האחרון, לו לסופר היהודי, הרופא היהודי, והאדם הטוב אשר עבד בצרכי צבור באמונה, בשלמות ואהבה.

אלכסנדר הרבבי ז"ל בן ע"ו שנה, זקן ושבע ימים נסתלק מן העולם. מלומד וחוקר, בלשן ותלמיד חכם.

והוא בודד היה בימיו האחרונים.

הרבבי נולד באחת העירות ברוסיה ונתחנך בבית המדרש של שם ועבר. למד למודי חול והשתלם בשפות לועזיות. מילדותו נתגלו בו כשרונות מחקר בלשון ובהשפעת המשכילים מהזמן הזה — איזיק

וביחד עם יתר התושבים עמדו אחינו בני ישראל הנחתים שם ולבם חרד שבעתים לארצם, — שבה מצאו להם מקלט מעט — ולגורלם הם: מה ילד יום?

כשמונים אלף יהודים חיים בבלגיה. הם מרוכזים בארבע הערים אנטוורפן, ברוסל, ליו, ושרלירוא, ותופסים עמדה הגונה בחיים הכלכליים. אחרי שנות עמל ויגע, טלטולים וחבלי ההתאקלמות, הצליחו לפתח את תעשיית היהלומים, העור והטקסטיל, הביאו ברכה לארץ ולדרים עליה. המהגרים הללו — תגרנים, רוכלים, פועלים, ומספר מצומצם של כורים — יצרו להם הוי מיוחד משלהם. ובישוב הזה — על כל לקוייו — מפכים חיים ציוניים-לאומיים ויהודיים בזעיר אנפין. יש בו מוסדות צדקה ותמחוי, בתי ספר, ותלמודי תורה. בזמן האחרון הגיעו לשם כחמשה עשר אלף פליטים מגרמניה שנתקבלו בסבר פנים יפות וברחמים רבים. גוסד „ועד עזרה“ המטפל באחינו הנדחים ואשר תקציבו עולה לחמשים אלף דולר לחודש. וכך חיו להם אחינו בני ישראל בשקט יחסי עד שהקיץ הקץ גם למנוחתם. ומה יעשו ליום פקודה ולשווא ממרחק כי תבוא? על מי יגוסו לעזרה?

והוא הדין הישוב הסמוך לו בארצות השפלה, המעורה והמגובש — מה יהא עליו? ראשיתו של קבוץ זה נעוצה בימי הבינים, מזמן שלטון הפרנקים ומסורת הזהר חופפת עליו מיעקב טירדו, יצחק אבוהב, ר' מנשה בן ישראל, אוריאל אקוסטא וענק הרוח שפינוזה. אחרי דורות רבים נתערבו מבחינה לשונית בין הגויים, אוהבים אהבת נפש את מולדתם, קשורים בה ויחד עם זאת נשארו בעלי תודעה לאומית-ישראלית גאה, שמרו כבבת עין על פרצופם הגזעי ועל זיקתם לא"י, לציוניות, ותרומתם לבנין המכורה, לפליטים ולצרכי עמנו האחרים, הרי היא לאין ערוך — ומה יהיה כאשר הקלגסים הנאצים ישטפו את הארץ? ואף על פי שרפתה המתיחות, עומדת עדיין יהדות בלגיה והולנדיה בפני שאלת: לאן? — — —

מאיר דיק, מרכזי פלונגיאן ואלהיו שרשב-סקי, — התמכר כולו לשפת העם המדוברת. אחרי הפרעות ברוסיה כאשר בחיים הצבוריים נתעוררו שני הזרמים לא"י ולאמ"ריקה נסחף הרכבי אחרי הזרם „עם עולם“. בשנת 1882 הגיע לאמריקה ובנפשו נשא את החלום להקים מושבה על יסודות שתופיים. אולם כל החלומות נשא הרוח. החברה „עם עולם“ נתפוררה. והתחילו להרכבי ימים קשים, חיי עמל ותלאה בארצות הברית. אך הבלשן הזה לא נפל ברוחו, ובשקידה רבה פרסם את עבודתו הראשונה בעברית בחקר השפה האידית בשם „שפת יהודית“.

בעבודתו זו הבלשנית — פרי של שנות מרץ רבות — קנה לו את עולמו בטרקלין של בוני השפה, ומטפחיה של התרבות בידיש המודרנית ובמלוניו האנגלים — גשר גשר בין המהגר לארץ החדשה, תרבותה ושפתה. את רוב ימיו בלה הרכבי באמריקה, כאן נהל עבודה חנוכית, התרחק מהחיים הצבוריים ומצא את תקונו במחקריו, ובנפשו הזכה עורר הערצה לאישיותו.

אדם צנוע ושוקט נפטר. חוקר ענותן. בבדידות הוציא את רוחו.

ז . ב ר ו ש י .

בין הזמנים

בצל חודש כסלו נולד בסימן **המלחמה** מתיחות בינלאומית. אחרי שני ירחים של שתיקה יחסית בחזית, עמד העולם כולו אחוז פחד: מאין תפתח הרעה? רגע גדמה היה, כי הקרב יתגלע בכל תקפו וזועתו: על שמי בלגיה והולנדיה נראו מטוסים חשודים מבשרי רעה, עברו ונעלמו בערפלים כשבכנפי הפלדה שלהם אצור סוד עמום . . .

שעות של צפיה ואימה חלפו על ברוסל והאג. התיעצויות דחופות של ראשי המלוכה, כנוס הקבינטים, דיונים וזכוכים. רכוז הצבא על יד הגבול, בצור ערי הספר ובהלה בקרב האוכלוסין.